

تفکر نقادانه در مدیریت خدمات پرستاری

محمد دهقانی سوپروایزر بالینی بیمارستان روانپزشکی

سینا

بهار ۱۴۰۴

فهرست مطالب

۱. تعریف تفکر انتقادی

۲. مولفه های اصلی

۳. اهمیت تفکر نقاد

۴. تفکر نقاد چه چیزی نیست؟

۵. نوروساینس تفکر

۶. هوش منطقی (RQ)

۷. ارتقای RQ

✓ تله حباب

✓ نقطه کور

✓ استدلال شناسی

✓ تئوری توطئه

✓ چرتکه مدرن

✓ طرز فکر وکیل

✓ خطای پروفیسور سمیعی

✓ قوانین دنیا

۸. رابطه فرهنگ و تفکر نقاد

۹. کاربرد تفکر نقاد در زندگی

روزمره

۱۰. کاربرد تفکر نقاد در حیطة

بالینی و مدیریت پرستاری

تعريف

- تفکر نقاد فرآیندی عقلانی، نظام‌مند و خودتنظیم‌شونده است که شامل تحلیل، ارزیابی و بازسازی فعالانه اطلاعات به منظور دستیابی به قضاوت‌های معتبر و تصمیم‌گیری‌های اثربخش می‌شود

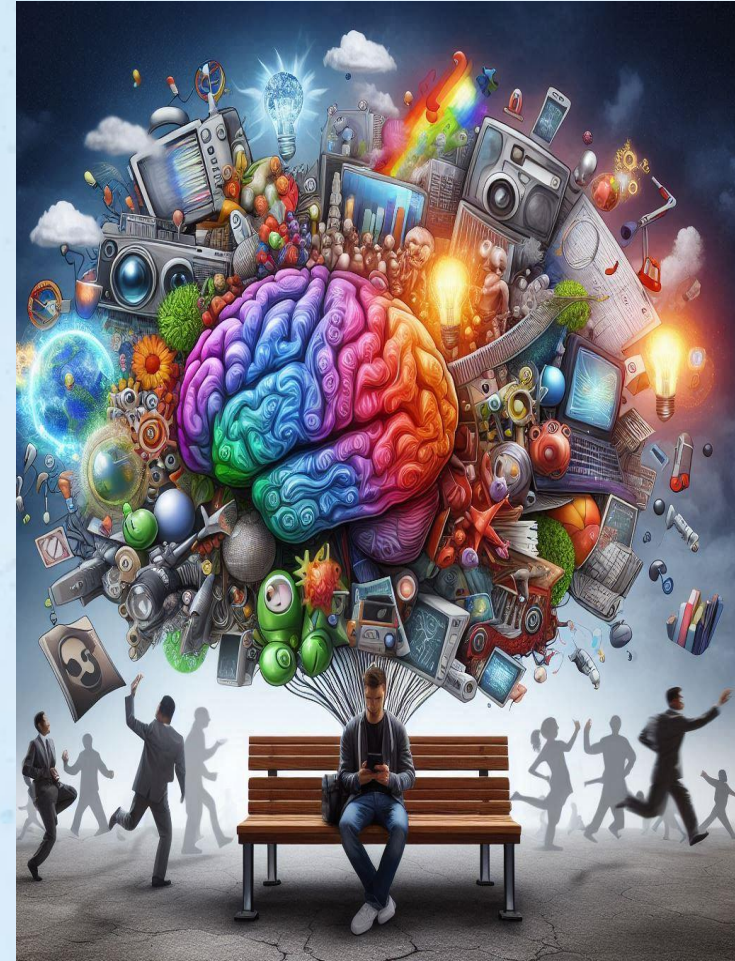
- این نوع تفکر بر پایه استandarدهای فکری مانند :

- دقت

- ## ● انصاف

- انسجام

- و فضایل فکری چون تواضع شناختی و شجاعت فکری استوار است

مولفه های کلیدی تفکر نقاد

الف : مهارت های شناختی

۱. تفسیر (Interpretation)

توانایی درک و توضیح معنای اطلاعات، داده ها یا موقعیت ها.

- مولفه های فرعی:

- طبقه بندی اطلاعات (Categorization).

- رمزگشایی معنا (Decoding Significance).

- روشن سازی مفاهیم (Clarifying Meaning).

۲. تحلیل (Analysis)

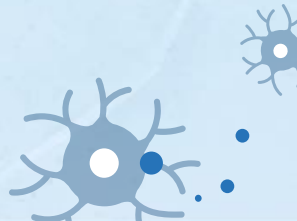
شکستن اطلاعات به بخش های کوچک تر برای درک روابط و الگوها.

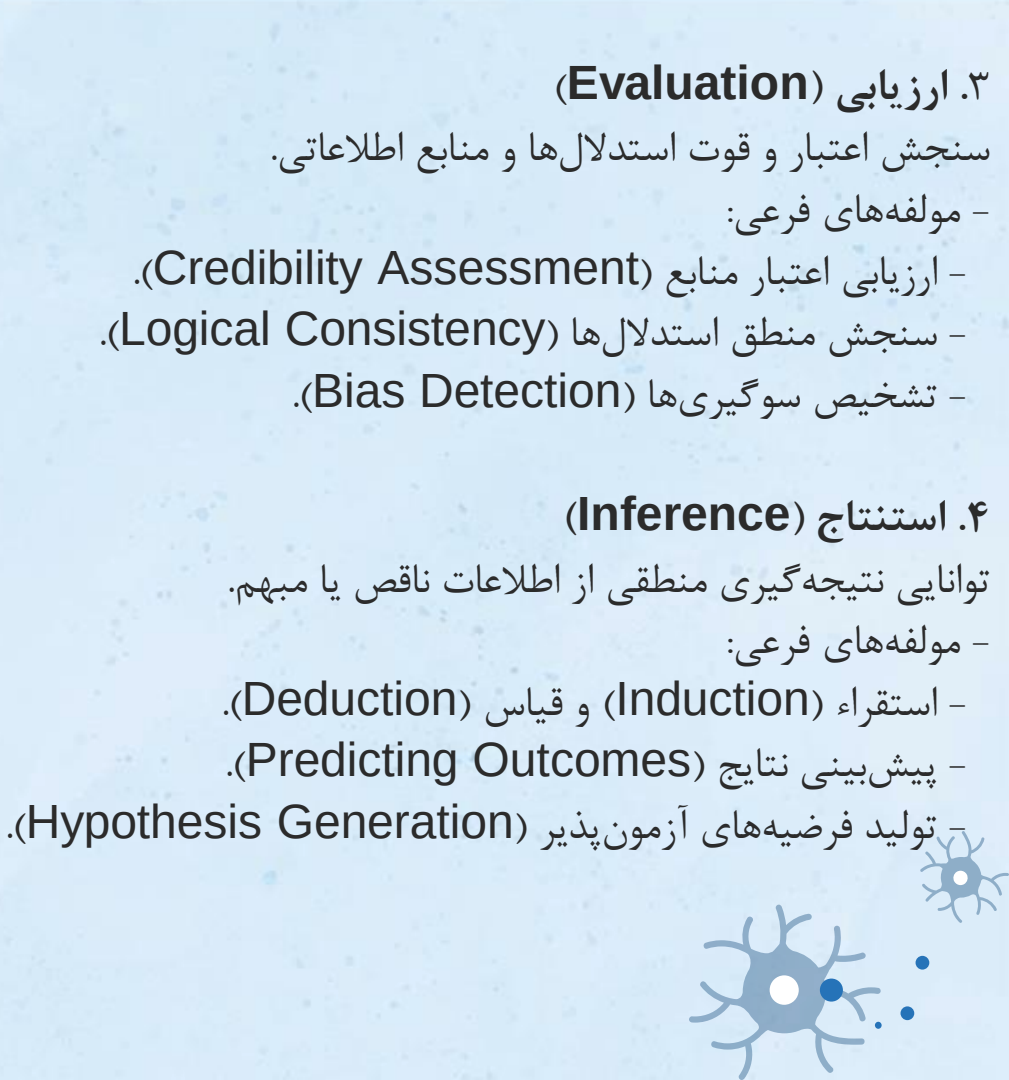
- مولفه های فرعی:

- شناسایی استدلال های منطقی و مغالطه ها (Identifying Arguments).

- تشخیص پیش فرض های پنهان (Recognizing Assumptions).

- تمایز بین واقعیت و نظر (Fact vs. Opinion).

۴. استنتاج (Inference)

توانایی نتیجه‌گیری منطقی از اطلاعات ناقص یا مبهم.

۷۷- تولید فرضیه‌های

– استقراء (Induction) و قیاس (Deduction).

- پیش بینی نتایج (Predicting Outcomes).

تولید فرضیه‌های آزمون‌پذیر (Hypothesis Generation).

۵. توضیح (Explanation)

ارائه دلایل شفاف و مستدل برای توجیه استنتاج‌ها.

- مولفه‌های فرعی:

- توجیه روش‌های تحلیلی

(Justifying Procedures).

- بیان شفاف نتایج

(Articulating)

(Conclusions).

- پاسخگویی به انتقادات

(Responding to)

(Counterarguments).

۶. خودتنظیمی (Self-Regulation)

بازبینی و اصلاح فرآیند تفکر خود برای کاهش خطاهای شناختی.

- مولفه‌های فرعی:

- بازاندیشی (Reflection) در مورد فرآیند

تصمیم‌گیری.

- شناسایی و اصلاح سوگیری‌های شخصی

(Bias Correction).

- انعطاف‌پذیری شناختی (Cognitive)

(Flexibility).

۷. حل مسئله (Problem-Solving)

به‌کارگیری تفکر نقادانه برای یافتن راه‌حل‌های مؤثر.

- مولفه‌های فرعی:

- تعریف دقیق مسئله

(Problem Formulation).

- ارزیابی راه‌حل‌های جایگزین

(Alternative Solutions).

- اجرا و نظارت بر راه‌حل

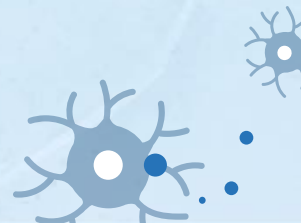
(Solution Monitoring).

ب : نگرش های ضروری

- کنجکاوی فکری (Intellectual Curiosity).
- شک‌گرایی علمی (Scientific Skepticism).
- انصاف فکری (Fair-mindedness).
- شجاعت فکری (Intellectual Courage).

تفکر نقاد ، تبیین ، رتوریک

مثال: نوشیدن نوشابه گازدار

فرض کنید بحثی در یک جمع دوستانه شکل می‌گیرد که آیا نوشیدن نوشابه گازدار برای سلامتی مضر است یا نه.

1. تفکر نقاد (Critical Thinking)

تفکر نقاد یعنی بررسی شواهد، تحلیل استدلال‌ها، بررسی منابع و ارزیابی جوانب مختلف موضوع. فردی که تفکر نقاد دارد، ممکن است بگوید:

مطالعه‌ای از دانشگاه هاروارد نشان می‌دهد مصرف مداوم نوشابه‌های قندی با افزایش ریسک دیابت نوع ۲ مرتبط است. با این حال، برخی تحقیقات تضاد دارند و می‌گویند میزان مصرف و نوع سبک زندگی هم دخیل است. بنابراین باید دقیق‌تر به داده‌ها نگاه کنیم و فقط به تبلیغات یا احساسات تکیه نکنیم.

اینجا فرد سعی می‌کند بی‌طرفانه و با ارجاع به داده و منابع معتبر، موضوع را بررسی کند.

2. تبیین (Explanation)

تبیین یعنی توضیح دادن یک پدیده، معمولاً با هدف فهماندن علت‌ها، روندها یا مفاهیم.

وقتی نوشابه می‌خورید، قند سریع وارد خون می‌شود، پانکراس انسولین ترشح می‌کند تا قند رو تنظیم کند. مصرف زیاد قند باعث می‌شود بدن به انسولین مقاوم بشود و این زمینه‌ساز دیابت می‌شود.

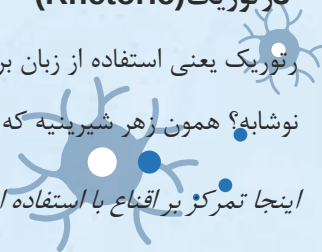
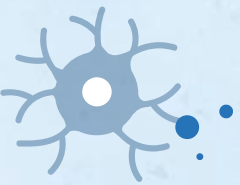
اینجا هدف این است که فرآیند فیزیولوژیکی پشت تأثیر نوشابه بر بدن توضیح داده شود، نه قضاوت، نه اقناع.

3. رتوریک (Rhetoric)

رتوریک یعنی استفاده از زبان برای متقاعد کردن دیگران، معمولاً با تأثیرگذاری بر احساسات، استفاده از زبان قوی یا حتی تکنیک‌های بلاغی.

نوشابه؟ همون زهر شیرینیه که شرکت‌ها بهت قالب می‌کنن تا جیبشونو پر کنن و سلامت تو براشون هیچ اهمیتی نداره!

اینجا تمرکز بر اقناع با استفاده از زبان احساسی و اغراق است، نه بررسی علمی یا منطقی دقیق.

در یکی از بیمارستان‌ها، آمار گزارش خطاهای دارویی توسط پرستاران افزایش یافته است. برخی از مدیران بلافاصله پیشنهاد می‌دهند که مقصران شناسایی و برخورد انضباطی صورت گیرد.

واکنش مبتنی بر تفکر نقاد:

مدیر پرستاری که با تفکر نقادانه عمل می‌کند، بلافاصله دست به قضاوت یا اقدام تنبیهی نمی‌زند. او ابتدا سؤالات زیر را مطرح می‌کند:

آیا افزایش گزارش‌ها به معنای افزایش واقعی خطاست یا صرفاً بهبود در فرهنگ گزارش‌دهی؟

این خطاها بیشتر در کدام شیفت، بخش یا در چه شرایطی اتفاق می‌افتد؟

آیا حجم کار، کمبود نیرو یا عوامل سیستمی در بروز این خطاها نقش دارند؟

آیا آموزش‌های کافی برای داروهای جدید ارائه شده‌اند؟

سپس او داده‌ها را جمع‌آوری می‌کند، با پرستاران مصاحبه می‌کند، محیط کاری را بررسی می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که افزایش گزارش‌ها

ناشی از بهبود در فرهنگ گزارش‌دهی و نبود سیستم دقیق دوبار بررسی داروها در شیفت شب است.

اقدام:

به جای برخورد تنبیهی، برنامه‌ای برای بازآموزی، تنظیم حجم کار شیفت شب، و بازطراحی فرآیند بررسی داروها اجرا می‌شود. در نتیجه، خطاها

کاهش می‌یابد و اعتماد کارکنان نیز حفظ می‌شود.

این مثال به خوبی نشان می‌دهد که تفکر نقاد در مدیریت، به معنای پرهیز از قضاوت عجولانه، تحلیل چندجانبه‌ی مسائل و اتخاذ تصمیم‌هایی بر

پایه داده و منطق است، نه احساس یا فشار لحظه‌ای.

در مواجهه با هر ادعایی

با توجه به دیدگاه تفکر نقاد (critical thinking)، در مواجهه با هر ادعایی

درک دقیق ادعا: ابتدا باید بفهمیم که ادعا دقیقاً چه چیزی را بیان می‌کند.

۱- ارزیابی منبع: آیا منبع ادعا معتبر است؟ آیا تخصص، بی‌طرفی و انگیزه‌های ممکن آن بررسی شده‌اند؟

۲- درخواست یا بررسی شواهد: ادعا بر چه شواهدی استوار است؟ آیا این شواهد کافی، مرتبط و معتبرند؟

۳- تحلیل منطقی: آیا نتیجه‌گیری از شواهد به درستی انجام شده یا شامل مغالطه است؟

۴- نتیجه‌گیری اولیه:

○ اگر شواهد قوی و منطقی باشند → ادعا پذیرفته می‌شود.

○ اگر شواهد ضعیف یا نامعتبر باشند → ادعا رد می‌شود.

○ اگر شواهد کافی در دست نباشد یا ابهام وجود داشته باشد → ادعا را معلق نگه می‌داریم تا شواهد بیشتری

به دست آید.

چرا تفکر نقاد؟

۱۰ مهارت مورد نیاز در سال ۲۰۲۵

به گفته مجمع جهانی اقتصاد

مهارت‌ها

تفکر تحلیلی و نوآوری

حل مشکلات پیچیده

خلاقیت، اصالت
و ابداع کردن

استفاده از تکنولوژی،
نظارت و کنترل

تاب‌آوری، تحمل اضطراب
و انعطاف‌پذیری

یادگیری فعالانه و
استراتژی‌های یادگیری

تفکر انتقادی و تحلیل

رهبری و اثرگذاری
اجتماعی

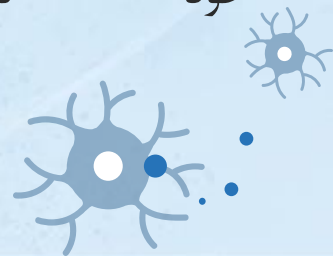

طراحی تکنولوژی
و برنامه‌نویسی

استدلال، حل مشکلات
و ایده‌پردازی

تفکر نقادانه یکی از مهم‌ترین مهارت‌های آینده است. طبق گزارش مجمع جهانی اقتصاد، تا سال ۲۰۲۵، این مهارت در میان ۱۰ مهارت برتر مورد نیاز برای موفقیت قرار دارد. ۷۵٪ شرکت‌ها در دنیا قصد دارند این مهارت را در کارکنان خود تقویت کنند.

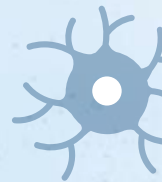

□ - بهبود تصمیم‌گیری و حل مسئله

تفکر نقادانه موجب بهبود تصمیم‌گیری و حل مسئله می‌شود. افراد با این مهارت می‌توانند شواهد را منطقی ارزیابی کنند، از خطاهای شناختی دوری کنند و تحلیل عمیق‌تری از مسائل داشته باشند.

□ - مقابله با اطلاعات نادرست: در عصر اطلاعات و شبکه‌های اجتماعی، تفکر نقادانه یک سلاح ضروری برای تشخیص حقیقت از اطلاعات جعلی است. تنها افرادی که قدرت تحلیل منابع و شواهد را دارند، می‌توانند در برابر تهدیدات اطلاعات غلط مقاومت کنند.

- در علوم پزشکی، تفکر نقادانه برای تشخیص دقیق و تصمیم‌گیری درمانی مبتنی بر شواهد ضروری است و کیفیت مراقبت‌های بالینی را افزایش می‌دهد.

- تفکر نقادانه مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی را تقویت می‌کند. افراد با این مهارت بهتر می‌توانند استدلال‌های دیگران را تحلیل و گفت‌وگوهای سازنده داشته باشند.

انواع سواد از نظر یونسکو

۱

سواد عاطفی

توانایی برقراری روابط عاطفی با خانواده، همسر و دوستان به نحو شایسته

۲

سواد ارتباطی

توانایی برقراری ارتباط و تعامل با تمامی اعضای جامعه (آداب معاشرت - روابط اجتماعی مناسب)

۳

سواد مالی

توانایی مدیریت اقتصادی درآمد (چگونگی پس انداز، سرمایه‌گذاری و مدیریت هزینه‌ها)

۴

سواد رسانه‌ای

این‌که بدانیم کدام رسانه‌ها معتبر و کدام نامعتبر است، توانایی تشخیص ذائق اخبار و دیگر پیام‌های رسانه‌ای

۵

سواد تربیتی

توانایی تربیت فرزندان به نحو شایسته

۶

سواد رایانه‌ای

توانایی استفاده از مهارت‌های هفت‌گانه رایانه (ICDL) مفاهیم پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات، استفاده از رایانه و مدیریت فایل‌ها و واکمرداری

انواع سواد در قرن ۲۱

اگرچه تعریف دقیقی سواد، توانایی نوشتن و خواندن است ولی امروزه در قرن بیست‌ویکم توانایی خواندن و نوشتن، تنها بخش کوچکی از تعریف سواد است و حتی داشتن مدارک و مدارج عالی دانشگاهی نیز دلیل بالاسوادی افراد نیست. در این گرافیک اطلاع‌رسان به برخی از انواع سواد در قرن ۲۱ اشاره می‌شود. نظام آموزش و پرورش ایران با انتشار کتاب درسی «تفکر و سواد رسانه‌ای» در پایه دهم در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵، گام نخست برای آموزش یکی دیگر از سوادها با عنوان سواد رسانه‌ای برداشته است. (هرچند برخی از اجزای بسته آموزشی این کتاب، پیوندهایی با سواد بصری دارد) با همه این احوال، هنوز راه طولانی برای با سواد شدن در عصر حاضر باقی مانده است

دیگر انواع سواد

سواد کشاوری

سواد تحلیلی

سواد فرهنگی

سواد بوم شناختی

سواد سلامتی

سواد اطلاعاتی

سواد عددی

سواد بصری

سواد کارکردی

سواد سلامتی روانی

سواد تبادلی

سواد علمی

توانایی درک، تفسیر، تبادل نظر و انتقال مفاهیم نشان داده شده در یک تصویر

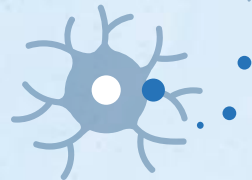
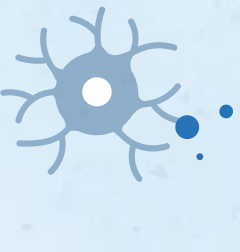
تفکر نقاد چه چیزی نیست؟

تفکر نقادانه با نگاه منفی یا بدبینانه اشتباه گرفته می‌شود؛ اما هدف آن ارزیابی عادلانه و منطقی ادعاها و استدلال‌هاست، نه بدبینی مطلق.

انتقادگری بی‌دلیل یا رد و قبول بی‌اساس جایگاهی در تفکر نقاد ندارد. متفکر نقاد پیش از قضاوت، شواهد را دقیق بررسی می‌کند.

هدف تفکر نقادانه فقط پیدا کردن اشتباهات دیگران نیست؛ بلکه کشف ضعف‌های استدلالی خود و دیگران برای بهبود قضاوت است.

تفکر نقادانه صرفاً عقلانی بودن و نادیده گرفتن احساسات نیست؛ بلکه تعادلی بین عقل و احساس برقرار می‌کند

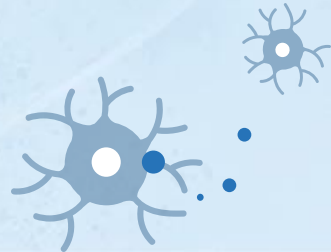
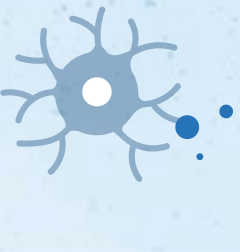

تفکر نقاد چه چیزی نیست (ادامه)

پذیرش کورکورانه نظرات
کارشناسان نشانه تفکر نقاد
نیست؛ بلکه بررسی
مستندات و استدلال‌ها
اهمیت دارد.

تفکر نقادانه با رتوریک
(هنر متقاعدسازی) تفاوت
دارد. رتوریک بر
تأثیرگذاری بر مخاطب
تمرکز دارد، اما تفکر نقادانه
متعهد به حقیقت و انصاف
است.

تفکر نقادانه نیازمند
تخصص در همه زمینه‌ها
نیست؛ بلکه توانایی تحلیل
منطقی با اطلاعات موجود
اهمیت دارد.

نوروساینس تفکر - مدل کانمن

بر اساس مدل دنیل کانمن، تصمیم‌گیری انسان دو سیستم دارد: سیستم ۱ (تفکر سریع) و سیستم ۲ (تفکر کند).

دانیل کانمن (**Daniel Kahneman**) روانشناس برجسته اسرائیلی-آمریکایی بود که در سال **2002** جایزه نوبل علوم اقتصادی (Nobel Prize in Economic Sciences) را دریافت کرد.
دلیل دریافت جایزه:

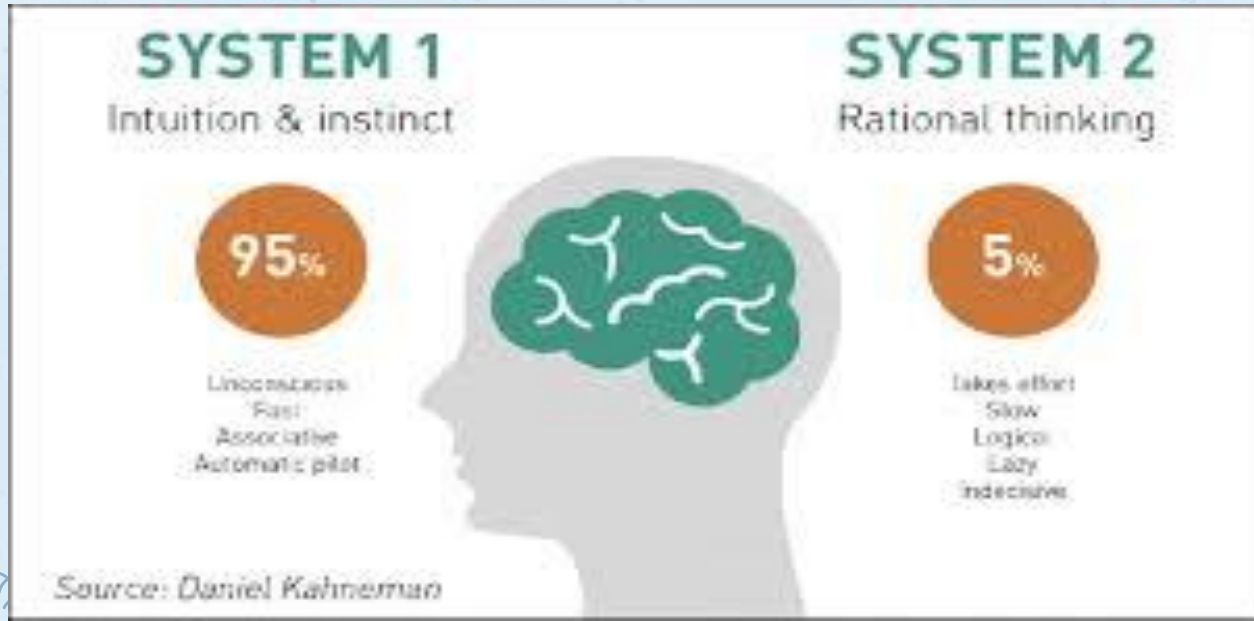
او این جایزه را برای ادغام بین روان‌شناسی و علم اقتصاد، به‌ویژه در حوزه تصمیم‌گیری انسان‌ها در شرایط عدم قطعیت دریافت کرد.

کانمن با همکاری آموس تورسکی (**Amos Tversky**) ، نشان داد که افراد هنگام تصمیم‌گیری‌های اقتصادی اغلب برخلاف منطق و مدل‌های کلاسیک اقتصادی عمل می‌کنند. آن‌ها به جای تصمیم‌گیری عقلانی، تحت تأثیر سوگیری‌های شناختی (**cognitive biases**) و شهود (**heuristics**) هستند.

نوروساینس تفکر

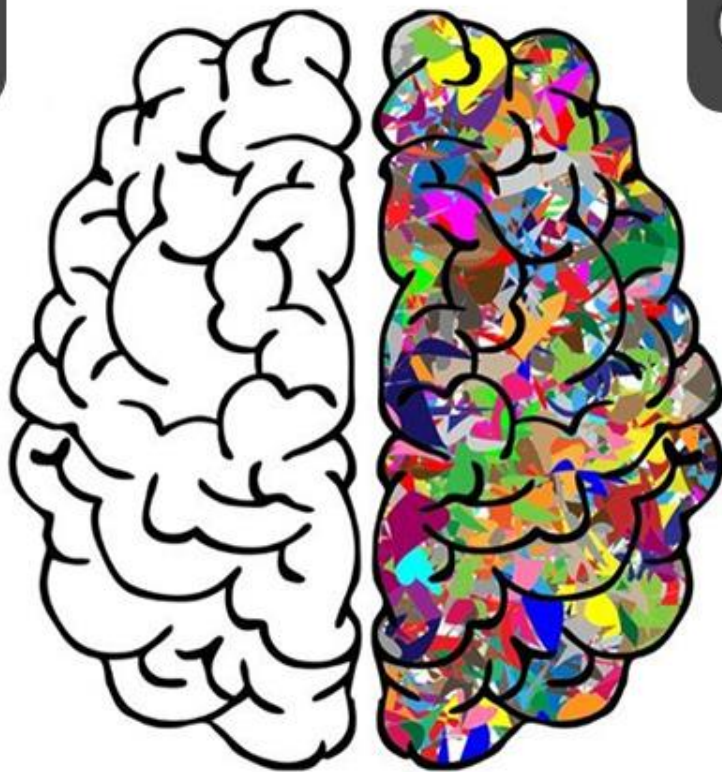
سیستم ۲ کنترل شده، آگاهانه، کند و منطقی است و برای حل مسائل پیچیده و تصمیم‌گیری استراتژیک به کار می‌رود. استفاده مداوم از این سیستم انرژی‌بر است.

سیستم ۱ خودکار، ناخودآگاه، سریع و مبتنی بر شهود است. این سیستم در پردازش اطلاعات حسی و تصمیمات روزمره فعال است اما مستعد خطاهای شناختی است.

تفکر سریع

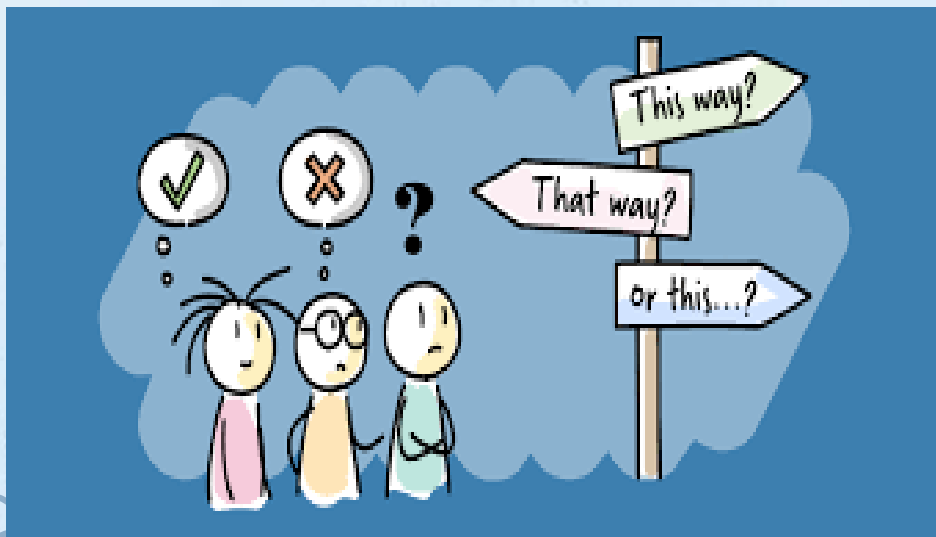
- سریع
- عاطفی
- خودکار
- محدود

تفکر آهسته

- آرام
- قابل کنترل
- هوشمندانه
- منطقی

تعامل دو سیستم

سیستم ۱ همیشه فعال است و سیستم ۲ فقط در مواجهه با تناقض یا مسائل پیچیده وارد عمل می‌شود. بهترین راهکار، آگاهی از تعامل این دو سیستم و استفاده از تکنیک‌های بازدارنده خطاهاست.

آشنایی با مفهوم هوش منطقی یا
ضریب عقلانیت
Rationality Quotient
(RQ)

هوش منطقی (RQ) به توانایی فرد در تحلیل منطقی، تفکر انتقادی و حل مسائل پیچیده اشاره دارد و بر فرایندهای عقلانی و تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد تأکید می‌کند

برخلاف IQ که بر توانایی‌های شناختی و حافظه تمرکز دارد، RQ بر تحلیل داده‌ها، استدلال و اجتناب از سوگیری‌های شناختی تأکید دارد.

افراد با RQ بالا تصمیمات منطقی‌تر می‌گیرند و کمتر در دام خطاهای شناختی می‌افتند. این مهارت به ویژه در محیط‌های پیچیده و اطلاعاتی امروز حیاتی است.

مفهوم ضریب عقلانیت یا **RQ (Rationality Quotient)** توسط کیت استانوویچ (Keith Stanovich)، روانشناس و استاد دانشگاه تورنتو، مطرح شده است.

RQ: معرفی مفهوم

Keith E. Stanovich در ادامه‌ی کارهای دانیل کانمن و آموس تورسکی، بر این موضوع تمرکز کرد که چرا افراد با بهره هوشی بالا (IQ) بالا (لزوماً تصمیمات منطقی و عقلانی نمی‌گیرند).

او در کتاب خود با عنوان **"The Rationality Quotient: Toward a Test of Rational Thinking"** (منتشر شده در سال ۲۰۱۶، با همکاری Richard West و Maggie Toplak)، مفهوم **RQ** یا ضریب عقلانیت را توسعه داد.

چرا این موضوع مهم است؟

استانوویچ تأکید می‌کند که عقلانیت (RQ) مهارتی قابل آموزش و پرورش‌یافتنی است، برخلاف IQ که عمدتاً ژنتیکی تلقی می‌شود. این دیدگاه می‌تواند به ما کمک کند در آموزش‌هایی مانند تفکر نقاد در پرستاری و مدیریت، بر ارتقاء RQ تمرکز کنیم.

ارتقای RQ

تله حباب

نقطه کور

استدلال شناسی

تئوری توطئه

چرتکه مدرن

طرز فکر وکیل

خطای پرفسور سمیعی

قوانین دنیا

تله حباب

مکانیزم‌های شناختی مؤثر در ایجاد تله حباب:

1. سوگیری تأییدی (Confirmation Bias):

تمایل به جست‌وجو و تفسیر اطلاعات به نحوی که باورهای قبلی ما را تأیید کند.

2. سوگیری در انتخاب منابع اطلاعات :

افراد عمدتاً منابعی را دنبال می‌کنند که همسو با دیدگاه‌های آنان است.

3. فیلترینگ الگوریتمی

(Algorithmic Filtering):

پلتفرم‌های دیجیتال با استفاده از الگوریتم‌ها، اطلاعات مشابه به ترجیحات پیشین کاربر را بیشتر نمایش می‌دهند.

تله حباب زمانی رخ می‌دهد که افراد فقط اطلاعات تأییدکننده باورهای خود را دریافت می‌کنند و از مواجهه با دیدگاه‌های مخالف پرهیز دارند. این موضوع قدرت تفکر نقاد را کاهش می‌دهد.

راهکارهای خروج از تله حباب

مواجهه آگاهانه با دیدگاه‌های مخالف، استفاده از منابع علمی معتبر و نقد درونی باورها راهکارهای مؤثر برای خروج از تله حباب هستند

نقطه کور

در روانشناسی شناختی و تفکر نقاد، "نقطه کور" به سوگیری‌ها یا محدودیت‌های ناخودآگاهی اشاره دارد که فرد را از دیدن اشتباهات در استدلال خود یا شناسایی کامل تمام جنبه‌های یک مسئله بازمی‌دارد.

. مکانیسم تشکیل نقطه کور

- الف) سوگیری خودخدمتی (Self-serving Bias): تمایل به نسبت دادن موفقیت‌ها به خود و شکست‌ها به عوامل بیرونی.
- ب) اثر دانینگ-کروگر: یک خطای شناختی است که باعث می‌شود افراد کم‌تجربه یا کم‌دانش در یک حوزه، توانایی خود را بیش از حد واقعی برآورد کنند

- ج) سیستم ۱ و ۲ تفکر (کانمن، ۲۰۱۱): سیستم سریع و شهودی (سیستم ۱) غالباً بدون بررسی عمیق عمل می‌کند و سیستم تحلیلی (سیستم ۲) را غیرفعال نگه می‌دارد.

مثال‌های کاربردی از
نقطه کور

تصمیم‌گیری شتاب‌زده در کسب‌وکار
استادی که نظریه شخصی خود را بی‌چون‌وچرا تأیید می‌کند و شواهد نقض‌کننده را نادیده می‌گیرد.

استدلال و استدلال‌شناسی

اجزای استدلال:

1. مقدمه‌ها: (Premises)

گزاره‌هایی که برای حمایت از نتیجه ارائه می‌شوند.

2. نتیجه‌گیری: (Conclusion)

گزاره‌ای که ادعا می‌شود از مقدمات تبعیت می‌کند.

3. رابط استنتاجی: (Inference)

رابطه منطقی بین مقدمات و نتیجه.

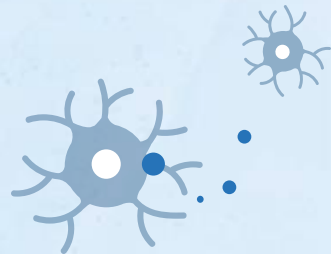
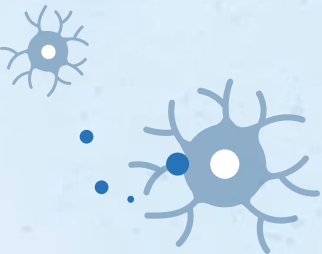
استدلال فرایندی فکری و زبانی است که طی آن فرد با استفاده از **مقدمات** به یک **نتیجه‌گیری** می‌رسد. این فرایند ممکن است صریح (در زبان) یا ضمنی (در ذهن) باشد.

مثال

همه گیاهان برای رشد به نور خورشید نیاز دارند.

این گل در خانه نور کافی ندارد.

بنابراین، این گل خوب رشد نمی‌کند

آفت های استدلال

انواع پرکاربرد:

1. سوگیری تأییدی (Confirmation Bias)

- تمایل به جستجو و باور اطلاعاتی که دیدگاه فعلی ما را تأیید می کند.
- مثال: فردی که اعتقاد دارد واکسن ها مضرند، فقط مقالات ضد واکسن را می خواند.

2. سوگیری در دسترس بودن (Availability Heuristic)

- ارزیابی احتمال یک رویداد بر اساس مواردی که سریعاً به ذهن می رسند.
- مثال: چون اخیراً از تصادف هواپیما شنیده ایم، فکر می کنیم پرواز خطرناک تر از رانندگی است.

3. خطای تأثیرگذار (Affect Heuristic)

- قضاوت درباره چیزی بر اساس احساسات نسبت به آن، نه شواهد واقعی.
- مثال: چون از یک سیاستمدار خوشمان نمی آید، فکر می کنیم تمام برنامه هایش بد است.

4. سوگیری خودخدمتی (Self-serving Bias)

- نسبت دادن موفقیت ها به خود و شکست ها به عوامل بیرونی.

الف: خطاهای شناختی

خطای شناختی نوعی سوگیری ذهنی است که باعث می شود انسان ها در دریافت، پردازش و تفسیر اطلاعات دچار اشتباه شوند. این خطاها معمولاً ناخودآگاه اند.

اگر در آزمون قبول شوم، می گویم باهوشم؛ اگر رد شوم، می گویم سؤال ها بد طراحی شده: **مثال**

بودند

۱- سوگیری تأییدی (Confirmation Bias)

مثال:

سرپرستاری معتقد است که یکی از پرستاران جدید، "کم‌دقت و بی‌تجربه" است. بعد از بروز یک اشتباه کوچک در ثبت دارو، او فوراً این خطا را نشانه‌ای از بی‌کفایتی پرستار تلقی می‌کند، در حالی که همان پرستار در روزهای گذشته چند مورد مهم را به‌درستی مدیریت کرده و حتی از بروز خطاهای دیگر پیشگیری کرده است. سرپرستار این موفقیت‌ها را نادیده می‌گیرد یا اهمیت آن‌ها را کم جلوه می‌دهد، چون با باور اولیه‌اش همخوان نیست.

۲- سوگیری در دسترس بودن (Availability Heuristic)

مثال

مدیر پرستاری پس از یک مورد رسانه‌ای شده از سقوط بیمار از تخت در یکی از بیمارستان‌ها، بلافاصله تصمیم می‌گیرد در همه بخش‌ها نرده‌های ایمنی را بازبینی کرده و سیاست‌های جدیدی اجرا کند، با اینکه در بیمارستان خودش طی ۱۲ ماه گذشته هیچ مورد مشابهی گزارش نشده است. ترس و حساسیت او بیشتر ناشی از تازگی و برجستگی ذهنی حادثه (و نه داده‌های آماری واقعی) است.:

۳- سوگیری خودخدمتی (Self-serving Bias)

مثال:

یک سوپروایزر که پس از اجرای یک تغییر در شیفت‌بندی، شاهد بهبود رضایت پرسنل می‌شود، آن را به "مدیریت قوی و بینش شخصی خود" نسبت می‌دهد. اما وقتی همان طرح در ماه بعد با نارضایتی مواجه می‌شود، علت را "کم‌کاری کارکنان" یا "مقاومت فرهنگی" می‌داند — نه ضعف در طراحی یا مشورت ناکافی.

۴- خطای تأثیرگذار (Affect Heuristic)

مثال:

پرستاری که تجربه تلخی با یک بیمار جوان بی‌خانمان داشته (مثلاً بیمار پرخاشگری کرده)، ممکن است بعدها نسبت به بیمارانی بی‌خانمان دیگر ناخودآگاه احساس بدبینی یا بی‌اعتمادی داشته باشد و احتمال خطر در آن‌ها را بیشتر از حد واقعی برآورد کند. احساسات منفی از تجربه‌ی قبلی، قضاوت بالینی‌اش را در مورد موارد مشابه بعدی تحت تأثیر قرار می‌دهد — حتی اگر شواهد فعلی تهدیدی را نشان ندهند.

آفت های استدلال (ادامه)

انواع رایج مغالطه ها:

1. مغالطه شخصی سازی (Ad Hominem)

- حمله به شخص به جای استدلال او.

مثال : تو نمی تونی در مورد سیاست نظر بدی چون اصلاً درسش رو نخوندی.

2. مغالطه توسل به احساسات (Appeal to Emotion)

- استفاده از احساسات به جای دلیل منطقی.

مثال : اگر این دارو را بخری، زندگی ات تغییر خواهد کرد! (بدون ارائه شواهد علمی)

3. مغالطه کاذب دوگانه (False Dilemma)

- ارائه دو گزینه به عنوان تنها گزینه های ممکن.

مثال : یا باید کاملاً با ما باشی یا دشمن ما هستی.

4. مغالطه شیب لغزنده (Slippery Slope)

- ادعا اینکه یک اقدام کوچک حتماً به فاجعه ختم خواهد شد.

مثال : اگر به بچه ها اجازه بدهیم شب بیرون بروند، در آینده به مواد مخدر معتاد می شوند.

5. مغالطه توسل به اکثریت (Bandwagon)

- چون خیلی ها این کار را می کنند، پس درست است.

همه این گهش را دارند، پس دمت بن انتخاب است :

ب : مغالطات (Fallacy)

مغالطه نوعی خطا در استدلال است که ممکن است در ظاهر منطقی به نظر برسد اما از لحاظ منطقی معیوب است. مغالطه می تواند عمدی (برای فریب) یا غیر عمدی باشد

1. مغالطه شخصی سازی (Ad Hominem)

مثال:

وقتی پرستار با سابقه‌ای درباره ناکارآمدی سیستم ثبت الکترونیکی نظر انتقادی می‌دهد، مدیر بگوید: تو همیشه مخالف تغییراتی هستی که از بالا میاد، چون با تکنولوژی مشکل داری در اینجا به جای بررسی خود انتقاد، به شخصیت فرد حمله می‌شود.

2. مغالطه توسل به احساسات: (Appeal to Emotion)

اگر به این طرح اضافه کاری رأی ندهید، پرستاران خسته و درمانده خواهند شد و خانواده‌هایشان آسیب خواهند دید در اینجا به احساس دلسوزی و ترحم متوسل می‌شود، نه به تحلیل واقعی سود و زیان طرح.

3. مغالطه کاذب دوگانه (False Dilemma / Either-Or Fallacy)

مثال:

یا باید همین حالا سیستم جدید گزارش‌دهی را اجرا کنیم، یا با موجی از خطاهای پرستاری روبه‌رو خواهیم شد . در حالی که ممکن است گزینه‌ی سومی مثل اجرای آزمایشی یا فازبندی سیستم وجود داشته باشد.

4. مغالطه شیب لغزنده (Slippery Slope)

مثال:

اگر اجازه دهیم پرستاران شیفت شب گوشی همراه داشته باشند، قدم بعدی‌شان استفاده از شبکه‌های اجتماعی وسط مراقبت از بیمار خواهد بود و در نهایت ایمنی بیماران به خطر می‌افتد

در حالی که استفاده منطقی از گوشی الزاماً به چنین نتایجی نمی‌انجامد.

5. مغالطه توسل به اکثریت (Bandwagon / Appeal to Popularity)

مثال:

در بیشتر بیمارستان‌های خصوصی، سیستم پاداش عملکردی را حذف کرده‌اند، پس ما هم باید این کار را بکنیم . این استدلال از رواج یا محبوبیت استفاده می‌کند، نه از تحلیل مزایا و معایب در زمینه خاص آن بیمارستان.

تئوری توطئه

تئوری توطئه به باور یا نظامی از باورها گفته می‌شود که بر اساس آن، رویدادها یا شرایط مهم در جهان (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی یا علمی)، نه بر اثر عوامل آشکار و طبیعی، بلکه به صورت مخفیانه توسط گروه‌های قدرتمند و پنهان طراحی و هدایت شده‌اند. «تئوری‌های توطئه، باورهایی هستند که می‌پندارند گروه‌هایی مخفی با اهداف منفی، به صورت مخفیانه و هماهنگ وقایع را کنترل می‌کنند»

چرا تئوری‌های توطئه با RQ پایین مرتبط هستند؟

استدلال دوری: (Circular reasoning)

فرضیه‌ای اثبات‌ناپذیر را بدون شواهد معتبر، بارها بازتولید می‌کند.

مصونیت از ابطال: (Unfalsifiability) هر

شواهدی علیه تئوری به‌عنوان بخشی از توطئه تعبیر می‌شود.

ساده‌سازی بیش‌از حد: وقایع پیچیده جهانی را با

یک علت ساده (توطئه مخفی) توضیح می‌دهد.

خطاهای منطقی و سوگیری شناختی: مانند

سوگیری تأییدی، تفکر پارانوئید، و تفکر

نیت‌گرایانه.

مثال‌هایی از تئوری توطئه

مثال ۱: تئوری زمین تخت

با وجود حجم عظیمی از شواهد علمی، برخی معتقدند که زمین مسطح است و این واقعیت توسط ناسا و دولت‌ها پنهان شده است. باورمندان به این نظریه، تمامی شواهد نجومی، جغرافیایی و فیزیکی را بخشی از یک «پوشش جهانی» می‌دانند.

مثال ۲: تئوری واکسن‌ها و

کنترل ذهن

برخی معتقدند که واکسن‌ها (مثلاً واکسن کرونا) برای کاشت تراشه یا کنترل ذهن افراد طراحی شده‌اند. این تئوری بدون شواهد علمی معتبر، به سوءظن و ترس دامن می‌زند و اعتماد به علم را کاهش می‌دهد

چرتکه مدرن

تعریف : یک خطای استدلالی است که در آن فرد:

- با تکیه بر نمونه‌های محدود، خاص یا احساسی (به جای داده‌های آماری جامع)،

- به تعمیم‌های نادرست می‌پردازد،

- و شواهد سیستماتیک را نادیده می‌گیرد.

این اصطلاح به صورت استعاری اشاره به محاسبات ذهنی نادرست دارد که مانند چرتکه‌ای عمل می‌کند که

فقط برخی مهره‌های آن جابجا

می‌شوند (نمونه‌های انتخابی) و بقیه

ثابت می‌مانند (داده‌های کلی).

مثال‌های کاربردی با تحلیل شناختی

مثال ۱: سلامت عمومی

- ادعا: «واکسن‌ها بی‌اثرند چون دوستم پس از تزریق بیمار شد!»

- تحلیل:

- خطای چرتکه مدرن: تمرکز بر یک مورد خاص ($n=1$) و نادیده گرفتن داده‌های میلیونی.

- سوگیری‌های همزمان: سوگیری بقا (Survivorship Bias) (دیدن موارد بیمار و نادیده گرفتن موارد سالم).

مثال ۲: تصمیم‌گیری مالی

- استدلال: «سرمایه‌گذاری در طلا همیشه سودده است چون پدر بزرگم در جنگ با این روش ثروتمند شد.»

- تحلیل:

- خطای تکیه بر داده‌های تاریخی محدود بدون در نظر گرفتن تورم، تحریم‌ها و متغیرهای امروزی.

- سوگیری زمان‌نگری (Temporal Narrowing).

طرز فکر وکیل

طرز فکر وکیل (Lawyer's Mindset) به رویکردی استدلالی اشاره دارد که در آن فرد:

- به جای جستجوی عینی حقیقت،

- به گردآوری گزینشی شواهد می پردازد،

- تا از پیش فرض یا موضع از پیش تعیین شده خود دفاع کند.

ویژگی های کلیدی این طرز فکر

- گزینش گزینشی شواهد (Cherry-Picking Evidence): انتخاب فقط داده هایی که از موضع مورد نظر حمایت می کنند.

- تفسیر انعطاف پذیر (Flexible Interpretation): اعمال استانداردهای متفاوت برای ارزیابی شواهد موافق و مخالف.

- تکیه بر ابطال ناپذیری (Immunization to Falsification): مقاومت در برابر تغییر موضع حتی در مواجهه با شواهد متقاعدکننده مخالف.

مثال‌های کاربردی با تحلیل شناختی

مثال ۱: مباحث علمی

- موضع: «هومیوپاتی مؤثر است»

- استدلال وکیل گونه:

- ارائه گزارش‌های فردی از بهبودی (شواهد حکایتی)

- نادیده گرفتن متاآنالیزهای گسترده که نشان می‌دهند هومیوپاتی از دارونما مؤثرتر نیست

- تحلیل: استفاده از استانداردهای دوگانه برای ارزیابی شواهد

مثال ۲: تصمیم‌گیری سازمانی

- موضع: «این پروژه موفق خواهد بود»

- رفتار وکیل گونه:

- تأکید بر نقاط قوت پروژه در گزارش‌ها

- کم‌اهمیت‌نمایی ریسک‌های شناسایی شده توسط تیم ارزیابی

- تحلیل سوگیری خوش‌بینی (Optimism Bias) همراه با گزینش گزینشی

مثال‌هایی (در حیطه مدیریت پرستاری)

مثال ۱: تصمیم‌گیری درمانی در مدیریت بخش پرستاری

موضوع: افزایش دوز داروی آرام‌بخش در بیماران بخش روان‌پزشکی باعث بهبود نظم بخش می‌شود.»
رفتار وکیل‌گونه:

استناد به تجربه شخصی پرستاران در شیفت شب بدون ارجاع به شواهد بالینی معتبر
نادیده گرفتن دستورالعمل‌های مبتنی بر شواهد یا گزارش‌های عوارض دارویی

تحلیل: استفاده از شواهد حکایتی به جای شواهد مبتنی بر تحقیق علمی؛ مغالطه‌ی گزینش شواهد (Cherry-picking) و
استاندارد دوگانه در ارزیابی منابع

مثال ۲: سیاست‌گذاری داخلی بخش پرستاری

موضوع: اجرای برنامه جدید آموزش آنلاین پرستاران حتماً موفق خواهد بود.
رفتار وکیل‌گونه:

تأکید بر نتایج مثبت یک پایلوت محدود در یک شیفت

نادیده گرفتن بازخوردهای منفی از سایر پرستاران درباره عدم کفایت زمان و تجهیزات

تحلیل: سوگیری خوش‌بینی (Optimism Bias) و نادیده‌گیری شواهد مخالف؛ مغالطه تعمیم شتابزده

خطای پروفیسور سمیعی

تمایل به نسبت دادن اعتبار علمی، اخلاقی یا فلسفی به یک فرد صرفاً به دلیل برجستگی او در زمینه‌ای خاص، بدون بررسی شایستگی واقعی او در سایر زمینه‌ها.”

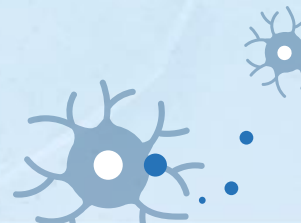
در منابع علمی، این خطا به دو شکل زیر مطرح شده است:

1. Halo Effect اثر هاله‌ای

وقتی موفقیت یا شایستگی یک فرد در یک حوزه، باعث می‌شود که ما به‌طور ناآگاهانه و بدون بررسی منطقی، به او در سایر حوزه‌ها هم اعتبار بدهیم.

:(سوگیری اقتدار) Authority Bias

گرایش به پذیرفتن گفته‌های افراد شناخته‌شده و دارای عنوان (مثلاً «پروفیسور»، «نابغه»، «مدیر موفق») بدون بررسی اعتبار گفته‌های آنان

قوانین دنیا

قوانین دنیا در بستر تفکر نقاد به موارد زیر اشاره دارد:

1. پذیرش عدم قطعیت: (Uncertainty Acceptance)

- جهان سرشار از عوامل ناشناخته و روابط غیرخطی است.
- هرگز نمی‌توان با قطعیت کامل درباره نتایج پدیده‌ها حکم صادر کرد.

2. درک چندعاملی بودن پدیده‌ها: (Multicausality)

- پدیده‌ها معمولاً ناشی از ترکیب چند عامل (اجتماعی، روانی، اقتصادی، زیستی و...) هستند، نه فقط یک علت ساده.

3. تفکر روایتی (Narrative Thinking) با تحلیل انتقادی:

- روایت‌ها چارچوبی برای معنا دادن به جهان هستند، اما باید روایت‌هایی را معتبر دانست که:
 - داده‌محور باشند؛
 - از منظرهای مختلف بررسی شده باشند؛
 - از تعصب یا ساده‌سازی مفرط بپرهیزند.

4. رد ساده‌سازی افراطی: (Rejection of Reductionism)

- تمایل به تفسیر همه چیز با «یک دلیل» یا «یک مقصر» نشانه‌ای از ضعف در تفکر نقاد است.

رابطه فرهنگ و تفکر نقاد

(Critical Thinking & Culture)

۱. فرهنگ به عنوان بستر شکل‌گیری سبک‌های تفکر

مطالعات نشان می‌دهند که افراد در فرهنگ‌های غربی (individualistic) بیشتر به تفکر تحلیلی، و در فرهنگ‌های شرقی (collectivist) بیشتر به تفکر کل‌نگر (holistic) گرایش دارند. این تفاوت در درک، طبقه‌بندی، و تحلیل اطلاعات تأثیر دارد و باعث می‌شود نحوه مواجهه با مسائل نقادانه، بر اساس پیش‌فرض‌های فرهنگی متفاوت باشد

۲. فرهنگ و معیارهای ارزیابی "تفکر خوب"

آنچه در یک فرهنگ به عنوان "تفکر منطقی" یا "قضاوت صحیح" در نظر گرفته می‌شود، ممکن است در فرهنگی دیگر متفاوت باشد. مثلاً در فرهنگ‌هایی که بر اجماع و هماهنگی تأکید دارند، استدلال انتقادی مستقیم ممکن است به عنوان تهدیدی برای انسجام اجتماعی تلقی شود.

۳. فرهنگ و آموزش تفکر نقاد

در بسیاری از سیستم‌های آموزشی، روش‌های سنتی مانند حفظ کردن یا اطاعت از اقتدار غالب‌اند. اما آموزش تفکر نقاد نیازمند فرهنگ آموزشی باز، انتقادی و مشارکتی است. در فرهنگ‌هایی که اقتدارگرایی یا سلسله‌مراتبی بودن رواج دارد، ممکن است فرصت‌های رشد تفکر نقاد محدود شود.

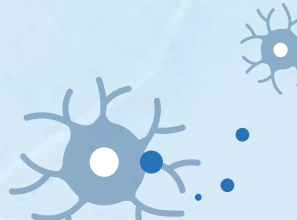
رابطه فرهنگ و تفکر نقاد (ادامه)

(Critical Thinking & Culture)

۵. تفکر نقاد به عنوان مهارت جهانی، اما وابسته به زمینه در حالی که اصول بنیادین تفکر نقاد جهانی اند (مانند استدلال منطقی، ارزیابی شواهد)، اما بروز و آموزش آن باید با حساسیت فرهنگی طراحی شود. به عبارتی، تفکر نقاد باید در زمینه‌ای آموزش داده شود که به هنجارها، ارزش‌ها، و ساختارهای فرهنگی احترام بگذارد

۴. فرهنگ و سوگیری‌های شناختی مشترک فرهنگ‌ها در شکل‌گیری سوگیری‌های خاص نقش دارند. مثلاً سوگیری درون‌گروهی (in-group bias) در فرهنگ‌های جمع‌گرا شایع‌تر است. این امر بر توانایی افراد در تفکر بی‌طرفانه و ارزیابی شواهد مؤثر است

کاربردهای تفکر نقاد در زندگی روزمره

۱- تصمیم‌گیری آگاهانه در مسائل روزمره

تفکر نقاد به ما کمک می‌کند تصمیمات شخصی و حرفه‌ای را بر اساس شواهد و تحلیل منطقی بگیریم، نه احساسات زودگذر یا فشار جمع.

مثال:

- هنگام انتخاب بیمه، بررسی دقیق طرح‌ها به جای انتخاب ارزان‌ترین گزینه.

• مقایسه علمی و منطقی رژیم‌های غذایی قبل از تغییر سبک زندگی.

۲- برخورد با اخبار، رسانه‌ها و اطلاعات آنلاین

در دنیای اطلاعات بیش‌ازحد (Information Overload)، تفکر نقاد کمک می‌کند اطلاعات درست را از نادرست تشخیص دهیم.

مثال:

- بررسی منابع و سوگیری‌های پنهان در اخبار شبکه‌های اجتماعی.
- تشخیص اخبار جعلی (Fake News) از اخبار معتبر..

۳- مدیریت روابط و ارتباطات انسانی

تفکر نقاد با خودآگاهی، همدلی و بررسی استدلال‌ها در مکالمه، روابط سالم‌تر ایجاد می‌کند. تفکر نقاد به بهبود روابط ما کمک می‌کند:

- درک بهتر دیدگاه‌های مختلف
- گوش دادن فعال به جای قضاوت سریع
- ارائه استدلال‌های منطقی در گفتگوها
- تشخیص سوء تفاهم‌ها و حل آنها

مثال:

- در مشاجره با شریک زندگی، بررسی شواهد قبل از قضاوت یا واکنش هیجانی.
- گوش دادن فعال به دیدگاه‌های دیگر و بررسی اعتبار آنها.

کاربردهای تفکر نقاد در زندگی روزمره (ادامه)

۴- حل مسئله و تصمیم‌گیری شغلی

در محیط کار، تفکر نقاد به حل خلاقانه و تحلیلی مسائل منجر می‌شود.

مثال:

- ارزیابی استراتژی‌های فروش بر اساس داده‌ها و بازخورد مشتری.
- تحلیل ریسک پیش از سرمایه‌گذاری یا تغییر شغل.

۵- مصرف هوشمندانه

تفکر نقاد به ما کمک می‌کند تا:

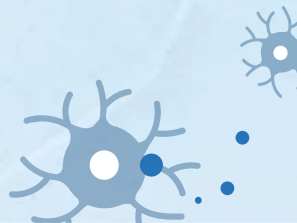
- تبلیغات فریبنده را تشخیص دهیم
- ارزش واقعی محصولات را ارزیابی کنیم
- تصمیمات مالی آگاهانه‌تر بگیریم
- در برابر فشارهای اجتماعی برای مصرف بیشتر مقاومت کنیم

۶- آموزش فرزندان و الگوسازی برای نسل بعد

تفکر نقاد در والدین و مربیان به پرورش کودکانی منطقی‌گرا، پرسشگر و مستقل منجر می‌شود.

مثال:

- به‌جای تحمیل نظر، آموزش استدلال برای انتخاب‌های کودک.
- تشویق به پرسیدن "چرا" و جستجوی پاسخ‌ها.

کاربردهای تفکر نقاد در زندگی روزمره (ادامه)

۷- پیشگیری از فریب و کلاهبرداری

افرادی با تفکر نقاد، کمتر قربانی تبلیغات اغواگر، شبه‌علم، یا کلاهبرداری‌های مالی می‌شوند.

مثال:

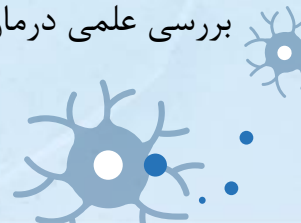
- تشخیص مغالطات در آگهی‌های تجاری («همه از این محصول راضی بودند!»).

بررسی علمی درمان‌های طب جایگزین قبل از استفاده

۸- ارزیابی اطلاعات سلامت

با توجه به گسترش اطلاعات پزشکی در اینترنت، تفکر نقاد ضروری است:

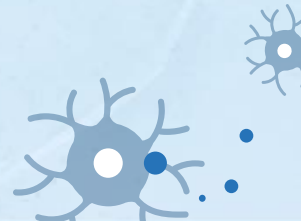
- تشخیص توصیه‌های علمی از ادعاهای بی‌اساس
- ارزیابی خطرات و منافع درمان‌های مختلف
- تصمیم‌گیری آگاهانه درباره سلامت شخصی

تفکر نقاد در حیطه بالینی و مدیریت پرستاری

تفکر نقادانه (Critical Thinking) در محیط بالینی به عنوان یک مهارت اساسی برای ارائه مراقبتهای ایمن، مؤثر و مبتنی بر شواهد شناخته میشود. این مهارت به متخصصان سلامت کمک میکند تا با تحلیل منطقی، ارزیابی شواهد و تصمیمگیریهای بالینی دقیق، پیامدهای بیماران را بهبود بخشند

مؤلفه‌های اصلی تفکر نقاد در محیط بالینی

1. تحلیل اطلاعات :توانایی تجزیه و تحلیل داده‌های بالینی و تشخیص الگوهای معنادار
2. استدلال منطقی :استفاده از منطق برای ارزیابی گزینه‌های درمانی
3. خودتنظیمی :بازبینی مداوم فرضیات و تصمیمات خود
4. باز بودن ذهن :پذیرش دیدگاه‌های متفاوت و اطلاعات جدید
5. تفکر سیستمی :توجه به تعاملات پیچیده عوامل مختلف در سلامت بیمار

کاربرد تفکر نقاد در حیطه بالینی و مدیریت پرستاری

۱- تصمیمگیری بالینی مبتنی بر شواهد (Evidence-Based Decision Making)

تفکر نقادانه پایه اصلی پزشکی مبتنی بر شواهد (EBM) است. متخصصان سلامت با استفاده از این مهارت میتوانند:

- شواهد پژوهشی را از نظر اعتبار، دقت و کاربردپذیری در شرایط خاص بیمار ارزیابی کنند.
- تعارضات در دادهها (مانند نتایج متضاد مطالعات) را تحلیل کنند.

Cognitive - هیجانهایی شناختی (مانند تأییدگری Biases)
(Confirmation Bias) را کاهش دهند

۲- تشخیصهای دقیق و کاهش

خطاهای پزشکی

خطاهای تشخیصی

(Diagnostic Errors) که تا ۱۰٪ موارد منجر به آسیب بیمار میشوند، اغلب ناشی از نقص در تفکر نقادانه هستند. کاربردهای کلیدی:

- شناسایی الگوهای غیرمعمول در علائم بیمار.
- اجتناب از خطاهای شایع مانند «پرش به نتیجه»

۳- بهبود ارتباطات بالینی و کار تیمی

تفکر نقادانه به بهبود ارتباط بین اعضای تیم درمان (مانند پزشکان، پرستاران، داروسازان) کمک میکند:

- بحثهای ساختاریافته در مورد طرح درمان.

- تشویق به پرسشگری (مانند مدل

SBAR: Situation-
Background-Assessment-
(Recommendation).

- مدیریت تعارضات در تیم با استدلال منطقی

کاربرد تفکر نقاد در حیطه بالینی و مدیریت پرستاری (ادامه)

۴- . مدیریت شرایط پیچیده و عدم قطعیت

در مواردی مانند بیماریهای نادر یا بیماران با چندموربیدیتی (Multimorbidity)، تفکر نقادانه به متخصصان کمک میکند تا:

- اولویتبندی مداخلات بر اساس ریسک-منفعت.

- ادغام ترجیحات بیمار (Shared Decision Making).

- استفاده از چارچوبهای ساختاریافته مانند «تفکر احتمالی» (Probabilistic Thinking).

۵- آموزش و ارزیابی تفکر نقادانه در دانشجویان پزشکی برنامه های آموزشی مانند

PBL (Problem-Based Learning)
TBL (Team- و Learning)
Based Learning) برای

پرورش تفکر نقادانه طراحی شدهاند. ابزارهای ارزیابی شامل:

- آزمونهای استاندارد مانند CCTST (California Critical Thinking Skills Test).

- شبیه سازیهای بالینی (Simulation-Based Assessments).

۶. ایمنی بیمار

تفکر نقاد نقش کلیدی در ارتقای ایمنی بیمار دارد:

- شناسایی زودهنگام خطرات بالقوه
- پیش بینی و پیشگیری از عوارض جانبی درمانها
- تحلیل ریشه‌ای وقایع ناخواسته (RCA)
- طراحی سیستمهای ایمن تر برای مراقبت از بیمار

۱. کاهنمن، دنیل. (۱۳۹۹). **تفکر، سریع و کند**. ترجمه حسین علیجانی. تهران: نشر سیته.

(اصل اثر: Kahneman, D. (2011). ***Thinking, Fast and Slow***. New York: Farrar, Straus and Giroux).

۲. هالپرن، دایانا اف. (۱۳۹۵). **تفکر و دانش: مقدمه‌ای بر تفکر نقادانه**. ترجمه حسین زارع و همکاران. تهران: انتشارات سمت.

(اصل اثر: Halpern, D. F. (2014). ***Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking***. Psychology Press).

۳. استانوویچ، کیت ای. (۱۳۹۷). **چه چیزهایی را آزمون‌های هوش اندازه نمی‌گیرند**. ترجمه دکتر علی صاحبی. تهران: انتشارات ارجمند.

(اصل اثر: Stanovich, K. E. (2009). ***What Intelligence Tests Miss: The Psychology of Rational Thought***. Yale University Press).

۴. World Economic Forum. (2023). ***The Future of Jobs Report 2023**.

بازیابی از: [https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-

2023](https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023)

۵. World Economic Forum. (2024). ***Global Risks Report 2024**.

بازیابی از: [https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-

2024](https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2024)

با تشکر از
توجه شما

